

Vresros och glyfosat, frågor och svar

Forststyrelsen, Naturtjänster, 7.10.2020

Sammanfattning:

- Vresrosen är en främmande art som tränger undan den ursprungliga växtligheten.
- En stor del av vresrosbekämpningen görs mekaniskt, dvs. genom att gräva bort, utmatta eller täcka bestånden.
- Enbart mekanisk bekämpning är inte alltid tillräckligt.
- I området Kristinestad–Korsholm har använts ca 10 kg glyfosat. Forststyrelsen har sammanlagt använt högst 60 kg glyfosat för vresrosbekämpning i år.
- Bekämpningen görs som punktbesprutning eller gelapplicering på enskilda vresrosbuskar eller kapade stammar. Vresrosens blommor och nypon såväl som andra växters blommor och bär avlägsnas innan åtgärden.
- Målet med åtgärderna är att med hjälp av en sådan småskalig glyfosatanvändning få bort så pass mycket av vresrosorna under ett par års tid att man efter det klarar sig med mekaniska metoder.
- Forststyrelsen kommer att överväga fortsatt användning av glyfosat. Resultaten från årets bekämpning utvärderas och dokumenteras på ett transparent sätt.

Mera detaljerade frågor och svar:

1. Varför bekämpas vresrosen?

Vresrosen hör inte hemma hos oss. Den är ursprungligen från Asien och har importerats som prydnadsväxt. På grund av sin tålighet har den även förvildats, och sprider sig särskilt bra på sandiga områden såsom stränder och väggenar. Vresrosen tränger undan ursprunglig växtlighet och med den också olika insekter och djur, och det försvagar den naturliga mångfalden. Därför klassas nu vresrosen som en art som ska avlägsnas. Odling av vresrosor är förbjudet efter 1.6.2022 och redan nu är fastighetsägarna skyldiga att utrota dem. Våra inhemska, vilt växande rosarter får naturligtvis vara i fred.

2. Jag har haft samma rosbuskar vid stugan i tiotal år och de har inte spritt sig alls.

Det är möjligt att buskarna inte har ökat i omfång, men såvida du inte har plockat bort nyponen har deras frön troligen spridit sig till andra ställen med både fåglar och vattnet. Det finns ändå gott om exempel på stränder där vresrosen har ökat både i antal och omfång under de senaste 5–20 åren. På grund av att vresrosens frön med hjälp av fåglar och via vatten förflyttas långa sträckor accelererar spridningen i snabb takt.

3. Varför måste vresrosen bekämpas när vi har så lite av den här?

På en del ställen finns det bara små buskar, medan den på andra har brett ut sig värre. I Kvarken torde Valsörarna höra till de värre drabbade områdena med 200 kända bestånd längs stränderna, med en sammanlagd areal på nästan 700 kvadratmeter. På 1990-talet fanns det få om ens några buskar där. Vi

måste angripa problemet så tidigt som möjligt för om vi väntar kommer buskarna att vara fler och större och då är det ännu svårare att komma åt dem med mekaniska metoder.

4. Varför utför Forststyrelsen kemisk bekämpning med ett omstritt preparat vid bekämpningen av vresros?

Forststyrelsen använder fortfarande i stor utsträckning mekaniska metoder, men i vissa fall har den bedömningen gjorts att fördelarna med kemisk bekämpning överväger. Kort sammanfattat kan man säga att vi använder en liten mängd oönskat medel nu under ett par års tid för att få situationen så pass under kontroll att mekaniska metoder räcker i fortsättningen.

Då Forststyrelsen tagit ställning till eventuell användning av glyfosat har bakgrundsuppgifter från forskare och ett nationellt projekt om minskning av glyfosatets miljöpåverkan beaktats. Forststyrelsen gjorde bedömningen att användningen av en mycket liten mängd som engångsföreteelse var acceptabel som ett komplement till mekaniska bekämpningsmetoder. Beslutet var varken självklart eller enkelt.

Mekanisk bekämpning är många gånger mer resurskrävande än kemisk, och tyvärr sprider sig vresrosen så snabbt att enbart mekaniska metoder inte räcker till för att nå resultat tillräckligt snabbt. När det gäller vresrosbekämpning behövs det oftast bara en glyfosatbehandling per buske eller bestånd. När buskarna blir färre behövs mindre mängder preparat, eller så räcker mekanisk bekämpning. Det handlar alltså inte om någon behandling som upprepas år efter år.

Detaljerade anvisningar för bekämpningen har gjorts och olägenheterna för omgivningen minimeras genom olika åtgärder:

- Bekämpningen riktar sig bara mot vresrosen och den görs med precision.
- Blommor och bär plockas bort före behandlingen för att skydda pollinerare och andra djur. Detta görs också från intilliggande buskar så att varken djur eller människor av misstag ska plocka bär som fått gift på sig.
- Kemisk bekämpning görs inte om det finns hotade arter på platsen.
- Människor varnas med infoskyltar, som placeras så att man kan läsa den utan att komma i direktkontakt med den besprutade växten.

5. Det finns ju andra, mindre omstridda kemiska bekämpningsmedel. Varför används inte dessa?

Forststyrelsen har undersökt och övervägt alternativa kemiska preparat, men inte hittat något som har lika snabb verkan på vresros som glyfosat. De alternativa metoderna är närmast jämförbara med mekaniska metoder i sin effektivitet, eftersom de påverkar växtens ovanjordiska delar, men dödar den inte med rot och allt. Det vill säga, de fungerar, men det kräver flera behandlingar under en längre tid, och då är det naturligtvis bättre med helt mekanisk bekämpning. Inom EU är användningen av glyfosat tillåten till 15.12.2022.

6. Får Forststyrelsen använda glyfosat hur som helst fast det är så strängt reglerat för jordbrukare?

För Forststyrelsen gäller samma föreskrifter som för alla andra som yrkesmässigt använder preparaten. Personalen har växtskyddsexamen och preparatet får inte användas närmare än tre meter från vattendrag. Forststyrelsen har egna, strängare föreskrifter för hur medlet ska användas både för omgivningens och den egna säkerheten. I föreskrifterna beaktas kemikalieverket Tukes och livsmedelsverkets anvisningar samt de särskilda krav som ställs på arbete i känslig natur.

7. Hur mycket glyfosat använder Forststyrelsen?

Forststyrelsen har sommaren 2020 använt ca 10 kg glyfosat i området Kristinestad-Korsholm. Före det har inte glyfosat använts alls. Forststyrelsens sammanlagda glyfosatanvändning längs hela Finlands kust i år är mindre än 60 kg (det säljs 600–850 ton glyfosat årligen i Finland). Det här är alltså en engångssiffra, inte en årlig. Eftersom behandlingen fungerar och rosorna minskar kommer också mängderna bekämpningsmedel som behövs att minska. Ännu snabbare slipper vi från gifthanvändningen helt om alla hjälps åt och avlägsnar också små buskar (fröspridare).

8. Finns det risk att glyfosatet rinner ut i havet?

Vi använder glyfosat bara när väderförhållandena är sådana att risken att ämnet kommer där det inte ska är minst. Det betyder att det bör vara svag vind, det får inte vara dimma eller finnas dagg på växterna, det får inte vara regn på väg de närmaste timmarna. Ämnet får inte användas på platser med klippor som sluttar mot havet. Vi försöker i alla arbetsmoment förhindra att ens små mängder ska kunna komma ut i vattnet.

9. Är det möjligt att Forststyrelsens bekämpningsteam besprutar havtorn också när de bekämpar vresrosor?

Ibland växer vresros och havtorn in i varandra och då är det oundvikligt att det kommer bekämpningsmedel också på havtornsbuskarna. Eventuella havtornsbär i närheten av rosorna har plockats bort före bekämpningen. Medlet får inte komma på annan växtlighet som inte är i omedelbar närhet av rosbuskarna.

Det faktum att vresrosen ofta hittas bland havtornsbuskarna betyder att vresrosen gärna tar över havtornets växtplatser. Båda växterna trivs på öppna och soliga platser och de är tåliga för kyla, salt och torka. Havtornet är däremot svag i konkurrensen med andra buskar och en av de arter som verkligen gynnas av att vresrosen elimineras.

10. Varför har lokalbefolkningen inte varnats på förhand om glyfosatanvändningen i skärgården?

Varken kemisk eller mekanisk bekämpning av vresros sker utan markägarens medgivande. Projekten Inspect och CoastNet LIFE har information om sin verksamhet på sina respektive hemsidor. Inspect-projektet har publicerat ett pressmeddelande på försommaren samt berättat om sin verksamhet i blogginlägg och sociala medier under sommaren. I terrängen har varningsskyltar placerats ut vid bestånd som har behandlats kemiskt.

11. Jag har bruna havtornsbuskar vid min sommarstuga. Är det Forststyrelsen som har varit där och besprutat dem?

Döda och skadade buskar av både havtorn och andra arter har varit en vanlig syn längs stränderna i år (2020). Det beror på att vinterns långa högvattenperioder och rörliga isar har skadat buskarna. Forststyrelsen bekämpar rosor bara där markägaren gett lov till det och vid kemisk bekämpning lämnas även en infolapp om bekämpningen. Lappen fästs så att det ska vara möjligt att läsa den utan att komma i direkt kontakt med den behandlade busken.